

כלל מדין ביטול, עיי"ש, ומזה הוכיחה הגמרא שאוסר זה וזה גורם גם בשאר איסורין.

ה. **נתערבה באחרות ואחרות באחרות כולן אסורין**
 כתב הר"ן (ע"ז כא: בדפי הרי"ף) שמה שנתערבה באחרות כולן אסורות, הוא משום שהוא **דבר שבמנין**, כגון ככרות של בעל הבית, שהם חשובים ולכך אין בטלים, אבל ככרות שאינם חשובים בטלים ברוב. והביא שאחרים פירשו שאיסורי עבודה זרה שאסורים בהנאה חמורים ואינם בטלים ואף שאינם דבר שבמנין.

ו. ואחרות באחרות

התוס' כתבו שאין גורסים זאת. אבל ברש"י (זבחים ע"ד) מבואר שגורסים כן, והוכיח מזה שלדעת רבי אליעזר ספק ספיקא מותר גם בעבודה זרה.

ז. רבי אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח

פירש רש"י שהפת אסורה עד שיוליך דמי העצים שבה לים המלח. והקשו התוס' (ע"ז מט.) שאם כן אפילו אם לא נתערבה יהא מותר אם יוליך ההנאה לים המלח. ולכך ביארו שיוליך את הנאת הפת לים המלח. וכתב הר"ן (ע"ז כב. מדפי הרי"ף) שנמצא, שלדעת רש"י מותר לאכול הפת ע"י הולכת הנאה לים המלח, ואין צריך לזרוק אלא דמי עצים. ולדעת התוס', לא מועיל לזרוק ההנאה אלא כשנתערב, וגם צריך לזרוק כל הנאת הפת. והר"ן כתב שלא כדברי זה ולא כדבר זה, אלא כשהפת בעין לא יועיל לזרוק את ההנאה ולאכול הפת, שהרי האיסור הוא בפת זה, ואין האיסור יכול ליפדות. אבל כשנתערב, אין צריך לזרוק אלא דמי העצים, שהוא האיסור.

ח. אלא אם כן אמאן תרמייה

כתב רבינו דוד, שלעיל כשהקשתה הגמרא וממאי דטעמא דרבי אליעזר כאביי, לא אמרה כן הגמרא, משום שעדיין לא שמענו לרבי אליעזר שיאמר זה וזה גורם אסור. אבל כאן שמבואר שדעת רבי אליעזר שזה וזה גורם אסור, והנדה הוא רק אם אמר כן רק לגבי עבודה זרה, או גם בדינים אחרים, על זה אומרת הגמרא, שאין לומר דלא אמר כן אלא בעבודה זרה, משום שאם כן כמי נעמיד את הברייתא לעיל לגבי ערלה יותן.

ט. אתנייה איפכא כי היכי דניקום רבנן לאיסורא

המגן אברהם (סי' קנ"ו סק"ב) הקשה, ממה שאיתא במסכת כלה (פ"א הכ"ד) שהאומר **דבר בשם חכם שלא גמרו ממנו**, גורם לשכינה שתסתלק, והניח בצ"ע.

א. לעולם אינו אוסר עד שיהא בו כדי להחמיץ

כתבו התוספות, שאינו אוסר אלא אם כן באיסור יש כדי להחמיץ ובהיתר אין כדי להחמיץ, אבל אם יש גם בהיתר וגם באיסור כדי להחמיץ, מותר. וכתב המהרש"א, שבאופן זה הוא כמו זה וזה גורם שמותר. אולם התוספות בע"ז (מט. ד"ה עד) כתבו, שאם יש באיסור כדי להחמיץ, אף אם גם בהיתר יש כדי להחמיץ אסור. ובשפת אמת אכן הקשה על דברי התוס' כאן, שכשהאיסור לבד יכול להחמיץ אין בזה דין זה וזה גורם שמותר, אלא הוא אסור כדברי התוס' בע"ז.

ב. אלמא זה וזה גורם אסור

הקשה הקובץ שעורים (אות קי"ט), שלכאורה לא שייך ענין זה וזה גורם אלא באיסורי הנאה, שאף שאין האיסור בעין, כיון שהדבר נגרם מאיסור הנאה הרי הוא נהנה עתה מהאיסור. אבל בתרומה שאינו אלא איסור אכילה, אם באיסור לבדו אין בכדי ליתן טעם הרי אין זה טעם האיסור, וכיצד יועיל זה וזה גורם לאסור. ותירץ, ששאור של תרומה שחיימץ עיסה אין האיסור משום טעם כעיקר, אלא מדין מעמיד, והרי זה כמו שהעיסה יוצא מהשאור, ובה שייך זה וזה גורם כדין היוצא מן האיסור אסור שאם יצא מאיסור והיתר תלוי בדין זה וזה גורם.

ג. דלמא טעמא דרבי אליעזר משום דאחר אחרון אני בא

הקשה השפת אמת, שאם מדובר בשלא קדם וסילק, וחשוב זה וזה גורם אפילו אם נפל ההיתר לבסוף, אם כן מדוע בנפל איסור לבסוף אסור, הרי גם בזה הוא זה וזה גורם. וכתב, שמבואר בזה שהגורם אחרון הוא חשוב לעיקר, אלא שצ"ע בטעם הדבר.

ד. יוליך הנאה לים המלח

כתב רש"י שכמו כן יכלה הגמרא להעמיד את הדין שחדש יותן כנתא קמא דרבי אליעזר, אלא שנקטה הגמרא רבי אליעזר, משום שאין אנו יודעים מי הוא תנא קמא, וכשאמרו רבי אליעזר הכוונה הוא ומחלוקתו.

ובשו"ת אבני מלואים (סי' ו' ד"ה ובסוגיין) כתב שדברי רש"י דחוקים. ופירש על פי מה שכתב הר"ן (בע"ז כא. מדפי הרי"ף) שהטעם של זה וזה גורם מותר הוא מדין ביטול, שדבר היתר הבא בגרמת היתר ואיסור, הרי האיסור כמו שנתבטל. ונמצא שמדברי ת"ק אין מוכח שזה וזה גורם אסור בערלה ושאר איסורין ששייך בהם ביטול, לפי שיש לומר שבכל זה וזה גורם מותר מדין ביטול, ורק בעבודה זרה שאיסורו במשהו ואין בו ביטול אסור גם זה וזה גורם. ורק מדברי רבי אליעזר שהצריך להוליך הנאה לים המלח מוכח שאין לזה כלל דין תערובת, ולכך אין שייך להתיר